

Visita a la Catedral de Sant Pere de Vic

La catedral de Sant Pere de Vic es troba prop del petit riu Mèder. No és pas el lloc on havia estat sempre; sabem pels documents que al segle VI ja hi havia catedral i bisbe, i els historiadors suposen que es trobava al capdamunt del turó que centra el casc antic de Vic, però –de moment- no en sabem pas el lloc exacte.

Quan, al segle IX, el comte Guifré inicià el repoblament del territori d'Osona, després de les invasions sarraïnes, s'edificà una nova catedral, a la part baixa de la ciutat. En coneixem el seu primer bisbe, Gotmar, i també sabem que consistia en un grup d'edificis integrat per les esglésies de Sant Pere, Santa Maria i Sant Miquel. Avui podem observar, a la **plaça** que s'obre davant la catedral, traces de la planta de l'**església de Santa Maria** tal com era en època romànica. Era de planta rodona (així s'anomenava, "**la Rodona**"), el cercle interior correspon a la construcció del segle XI, mentre que l'exterior i més gran indica l'edifici del segle XII.

La ciutat de finals del primer mil·lenni, anomenada ara "Vicus Ausoniae", o sigui "barri d'Osona", anà creixent escampant-se pel turó. N'eren nuclis la mateixa catedral, l'esplanada comercial que s'anà convertint en la Plaça del Mercadal, i els voltants del temple Romà, que fou embolcallat pel castell medieval dels Montcada. La catedral anà seguint, segle rere segle, l'impuls de creixement i de reformes de la ciutat. Així, fins avui.

Si entrem a la Catedral i ens asseiem als bancs de la nau central, sense pressa, ens trobarem situats en un **espai arquitectònic** extraordinàriament ampli però alhora recollit. Són responsables d'aquesta sensació l'arquitecte Josep Morató i Codina, de la gran nissaga de mestres de cases i escultors vigatans, i el pintor Josep Maria Sert. L'arquitecte fou el responsable de la construcció de la nova catedral, iniciada l'any 1781 i inaugurada l'any 1803. Si bé conservà en la seva nova configuració el campanar romànic, algunes capelles laterals i el claustre gòtic, l'arquitecte enderrocà la major part de la catedral romànica que llavors existia i fins i tot l'església rodona situada al seu davant, per tal d'obtenir un espai adaptat a les necessitats de l'època. Creà un temple de tres naus separades per pilastres corínties, un transsepte poc pronunciat, una coberta de voltes semiesfèriques i una cúpula en el creuer. Morató li atorgà una gran façana neoclàssica, de les més importants de Catalunya, precedida per un ampli i noble atri.

L'altre responsable de la sensació frapant que hom té quan és dins la catedral és Josep Maria Sert, pintor muralista. Entre 1926 i 1930, després de molts dubtes i projectes, el pintor realitzà un programa iconogràfic complet en les parets –fins aleshores blanques- de la gran nau. L'incendi de la catedral de l'any 1936 va destruir també les aquestes **pintures**, i el mateix pintor dugué a terme la nova decoració, entre 1939 i 1945, que esdevingué la principal i darrera obra de la seva vida. Els enormes llenços fixats a les parets de la catedral són plens de masses i figures voluminoses, plenes de força, potenciades pel contrast de clarobscur en la monocromia daurada i per la sensació de profunditat provocada pel joc de volums. L'actual programa iconogràfic respon a un extens cicle del misteri de la redempció, amb escenes del calvari, el sant enterrament i l'ascensió. En el políptic de l'absis culmina la tragèdia de la crucifixió del Senyor, entre les escenes del seu enterrament i de l'ascensió.

Aquestes grans obres més recents, no obstant, integraren espais que ja existien. En segles barrocs s'havia començat a ampliar la catedral antiga construint noves **capelles en el costat nord** de la nau central. Aquestes capelles no foren enderrocades en la remodelació neoclàssica, i avui les podem veure. Una d'elles, la més fonda, protegida per una magnífica reixa de forja, és la capella de Sant Bernat Calbó. Guarda, dins una extraordinària urna de plata –obra de Joan Matons acabada l'any 1728-, les despulles del sant. També guarda la reserva del Santíssim, sempre il·luminada. Una altra de les capelles barroques acull el sepulcre del bisbe Torras i Bages, que hi és esculpit, jacent, amb el seu bàcul modernista. Hauríem de fer ara un gran salt en el temps i anar a l'any 1038, quan el bisbe Oliba

consagrà un nou edifici romànic d'una sola nau, amb un transsepte de cinc absis i cimbori. Substituïa la primera i segurament precària catedral feta en època de Guifré. Al costat de l'església s'aixecà un gran **campanar**, imponent, amb set pisos separats entre ells per frisos amb decoració típicament llombarda. Encara avui ens contempla; cal notar, però, que la seva part final fou afegida en èpoques molt més recents. Sota l'altar major, Oliba feu construir, com era costum, una **cripta**, de planta lleugerament rectangular, amb dues fileres de columnes amb capitells inspirats en el model corinti. La cripta fou colgada vers l'any 1400, i romangué cinc segles en l'oblit, fins que s'aprofitaren les obres de reconstrucció de la catedral després de la Guerra Civil de 1936-1939 per fer excavacions arqueològiques i per recuperar la cripta amb una considerable fidelitat al seu aspecte original; hi podem accedir des del deambulatori. En les excavacions també es va recuperar un nombre important de peces esculpides d'època romànica, entre les quals diversos fragments de la portalada del segle XII que havia tingut la catedral, conservats al Museu Episcopal de Vic.

Durant aquestes mateixes obres de reparació de la catedral després de la Guerra Civil es construí el **deambulatori**, un àmbit arquitectònic que no existia. En el seu centre s'hi col·locà el magnífic **retaula gòtic dedicat a Sant Pere**, que era el retaule de l'altar major de la catedral; s'havia col·locat l'any 1426 al presbiteri de la remodelada catedral gòtica. Obra en alabastre de l'escultor gironí Pere Oller, el retaule ens parla de les vides de Sant Pere i la Mare de Déu.

Continuant pel deambulatori, en direcció al claustre, trobarem la **Sala capitular** amb la petita capella de l'Esperit Sant. És, amb el claustre, l'únic espai gòtic conservat després de la construcció de la catedral actual, tot i que ambdós foren desplaçats uns metres de lloc. Aquí es reunia el Capítol de Canonges de la Catedral en les seves sessions ordinàries. Presenta dos espais diferenciats: el primer, reservat a sala de reunió del capítol de la catedral, té planta quadrada i volta vuitavada; l'altre, una petita capçalera, acull la capella de l'Esperit Sant, consagrada el 1360 pel bisbe Ramon de Bellera (1354-1377).

Passarem llavors a unes sales on es recull part del patrimoni moble de la Catedral: la **sala d'orfebreria litúrgica**, entre la que cal remarcar l'extraordinària creu processional d'argent sobredaurat i esmalts, una obra mestra feta per Joan Carbonell l'any 1394. L'anvers de la creu és presidit per la figura del crucificat, i el revers per la figura de Sant Pere, titular de la Catedral. Entre els objectes que l'acompanyen podem observar altres tres creus processionals, més tardanes, la custòdia de la parròquia veïna de la Pietat, o el reliquiari

de Sant Bernat Calbó, bisbe de Vic. A continuació, en la **sala d'indumentària litúrgica** hi ha exposats una sèrie d'ornaments dels segles XVIII i XIX, que completen la col·lecció dels segles XIII al XVII que, procedent de la mateixa catedral, és dipositada al Museu Episcopal. Destaquen especialment els ornaments dels bisbes Antonio Manuel de Hartalejo (1777-1782), i la capa del bisbe Josep Morgades (1882-1899) regalada pels sacerdots del bisbat en motiu de la consagració del monestir de Santa Maria de Ripoll. Altres elements de l'antic mobiliari litúrgic de la catedral, com els compartiments del retaule de Santa Eulàlia i Sant Joan Baptista, obra de Bernat Martorell (1430), es conserven igualment al Museu Episcopal.

El **claustre** és una magnífica construcció del segle XIV, si bé lleugerament modificat: en motiu de la construcció de la nova catedral, es desmuntà i es féu córrer cap a llevant, modificant un xic la seva composició, i se li afegí també un pis superior amb balconada, on el bisbe Francisco de Veyan (1784-1815) fundà la Biblioteca Episcopal. Les arcades que s'obren al mur exterior de la galeria de llevant foren ubicades en aquest espai sota el pontificat del bisbe Morgades (1882-1899), en què s'afegiren tres arcades de nova factura a dues de sobrants del claustre original. De l'escultura del claustre cal remarcar-ne els capitells on es representen temes relacionats amb Sant Pere; es troben en l'angle proper a la porta que comunica el claustre amb la nau de l'església.

En l'àmbit claustral podem fixar-nos també en el monument al filòsof Jaume Balmes, situat a la part central del claustre; en la tomba del pintor Josep M. Sert, sota un arc romànic que serveix d'arcosoli; i en les quatre arquetes funeràries, situades a la galeria de tramuntana, corresponents a quatre preveres egregis de la clerecia vigatana: Jaume Collell, Josep Gudiol, Eduard Junyent i Lluís Romeu, els tres primers molt estretament lligats al Museu Episcopal de Vic així com amb la catedral. En aquesta mateixa galeria del claustre s'hi obre la moderna Capella de la Mare de Déu de la Rodona. Fou construïda el 1806 per a exercir les funcions de parròquia que realitzava l'església de Santa Maria de la Rodona, que va ser enderrocada per possibilitar l'ampliació de la catedral. Conserva un bell retaule barroc de la Mare de Déu de la Rodona, provinent de l'església romànica, construït a finals del segle XVII, que guarda la imatge de la Verge jacent, esculpida el 1632; la imatge romànica de la Mare de Déu de la Rodona, del segle XII, es conserva també al Museu Episcopal.